

УДК 338.47

К. С. Чимош,
аспірант, ННЦ Інститут аграрної економіки
ORCID ID:0000-0002-5114-4499

DOI: 10.32702/2306-6792.2020.17—18.119

ГЕНЕЗИС ПОНЯТТЯ "ТРАНСПОРТНА ЛОГІСТИКА"

K. Chymosh,
Postgraduate student, Institute of Agrarian Economics

GENESIS OF THE CONCEPT OF "TRANSPORT LOGISTICS"

У статті розглянуто генезис поняття "транспортна" логістика.

Транспортна логістика — це комплексне і взаємопов'язане вирішення завдань, пов'язаних з організацією перевезення (переміщення) вантажів, пасажирів і багажу, найбільш раціональна схема переміщення вантажів від вантажовідправника до вантажоодержувача з використанням одного або декількох видів транспорту.

Транспортна логістика — це система по організації доставки, а саме по переміщенню будь-яких матеріальних предметів, речовин тощо, з однієї точки в іншу за оптимальним маршрутом. Мета транспортної логістики полягає в тому, щоб забезпечити перебування товарної продукції в конкретному місці в конкретний час за рахунок переміщення її між ділянками і учасниками логістичного ланцюга.

Великий вплив на сучасну логістику надають процеси глобалізації та інтернаціоналізації. І в свою чергу саме розвиток і вдосконалення логістики робить можливим розширення процесів глобалізації. Мета транспортної логістики як техніки перевезень полягає в наданні споживачеві транспортних послуг потрібних транспортних засобів, у потрібній кількості для перевезення певних транспортних партій вантажів, у потрібне місце, в потрібний час, у потрібному стані і перевезення потрібної кількості певних вантажів в потрібному напрямку, за потрібним графіком або розкладом, з виконанням всіх вимог безпеки руху та збереження вантажів і з виконанням всього цього за прийнятною для користувача ціною. Перспективи розвитку транспортної логістики полягають в оптимізації системи управління швидкості і якості в діяльності транспортних компаній.

The article deals with the main stages of genesis of the concept of "transport logistics". The concept of "transport logistics" is closely related to the concept of "logistics".

Transport logistics is a complex and interconnected solution of problems associated with the organization of transportation (movement) of goods, passengers and baggage, the most rational scheme for moving goods from the consignor to the consignee using one or more modes of transport. Transport logistics is a system for organizing delivery, namely for moving any material objects, substances, etc. from one point to another along the optimal route. The purpose of transport logistics is to ensure that marketable products are in a specific place at a specific time by moving them between sites and participants in the logistics chain.

The processes of globalization and internationalization have a great influence on modern logistics. And, in turn, it is the development and improvement of logistics that makes it possible to expand the processes of globalization. The purpose of transport logistics as a transportation technique is to provide the consumer with transport services with the necessary vehicles, in the right amount for the transportation of certain transport consignments, to the right place, at the right time, in the right state and transporting the right amount of certain goods in the right direction, on the right schedule or a schedule, with the fulfillment of all traffic safety and cargo safety requirements and with the implementation of all this at an acceptable price for the user. In general, transport logistics means the scientific organization of the management of flows of goods and passengers, vehicles and loading and unloading operations related to transportation, the main and

intermediary forwarding activities, both within the transport industry and in cooperation with related companies. operate in the chain of movement of goods on the basis of the principles of systematization, coordination and economic compromises. Prospects for the development of transport logistics are to optimize the speed and quality control system in the activities of transport companies.

Ключові слова: транспортна логістика, логістика, транспортна інфраструктура, координація транспортного сполучення.

Key words: transport logistics, logistics, transport infrastructure, coordination of transport connection.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Сучасна логістика стає потужним фактором економічного прогресу не тільки розвинених країн, а й країн з перехідною економікою, в тому числі України, що робить перші кроки в організації логістичної інфраструктури та створює свої національні технології реалізації логістичних ланцюгів поставок. Логістика є специфічною областю знання і людської діяльності, в якій ніколи не буває перерв або зупинок. Дослідження аспектів розвитку транспортної логістики дає розуміння перспектив у її подальшому функціонуванні.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ З ТЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Загальні проблеми формування транспортно-логістичних систем глибоко проаналізовані багатьма зарубіжними вченими, серед яких Д. Бауерсокс, Д. Клосс, Д. Ламберт, С. Ленглі, К. Мельцер, І. Шнайдер та ін. Концептуальні засади функціонування і розвитку транспортних та логістичних систем, транспортних, інтермодальних коридорів та інфраструктури, а також розвиток транзитного потенціалу країни досліджують М. Данько, В. Зубенко, Т. Маселко, А. Новікова, С. Панченко, К. Савченко, Т. Сирійчик, С. Співаковський, О. Суворова, І. Томакова, С. Шевченко та інші.

МЕТОЮ СТАТТІ

Метою статті є дослідження генези поняття "транспортна логістика".

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Вперше термін "logistike" був ужитий в трактатах по військовому мистецтву візантійського імператора Лева VI (865—912 р.) [2, с. 59]. Тому поняття "логістика" перестало бути якимось нововведенням, породженим ринковими процесами і глобалізацією. Основою терміна "логістика", на думку сучасних авторів, стали

деякі грецькі слова: logos — слово, знання, рахунок; logiamos — калькуляція, підрахунок; logistes — лічильник, обліковець; logistikon — розум; logistike — наука про рахунки і калькуляції [2, с. 63].

Вважається, що сучасне значення терміна "логістика" походить з мілітарної (військової) сфери, де з давніх часів логістика функціонувала як теорія і практика господарювання військових підрозділів і інших видів тилової діяльності щодо забезпечення успішного проведення військових операцій.

Однак найбільш значні досягнення в цій галузі втілювалися в передових формах сучасного бізнесу і державного управління. Одна з перших проб визначення поняття "логістика" для умов громадської діяльності відноситься до 1948 року і належить американському маркетинговому товариству American Association Marketing (ААМ): "логістика є рух і оперування продуктами з місць виробництва до місць їх споживання" [1, с. 41].

Ринкова економіка визнала практичне значення і глобальну сутність інтегрованого логістичного підходу в середині 1950-х рр. завдяки американським економістам і менеджерам. Надалі для позначення предмета вивчення цього явища використовувалися різні терміни:

- бізнес-логістика;
- розподіл матеріальних потоків;
- управління матеріальними потоками;
- матеріально-технічне постачання;
- управління розподілом;
- маркетингова логістика;
- управління матеріальними потоками "на вході" (внутрішня логістика);
- загальний розподіл.

Основні уявлення дослідників в галузі логістики про зміст даного поняття наведені в таблиці 1.

На деякому етапі вивчення логістики були вироблені визначення як науки, так і виду практичної діяльності. Логістика (в широкому сенсі) — це наука про управління матеріальни-

Таблиця 1. Еволюція визначення логістики в наукових джерелах

Автор	Визначення
Р. Баллоу	Логістика як планування, організація і контролінг переміщення товару від виробника до продавця
П. Трауман	Система прийняття рішень в області планування управління і контролю переміщення товарів від виробника до продавця і пов'язані з ними переміщення інформації
Й. Круліш-Ранда	Інтегрована функція маркетингу, що виражається в формуванні, управлінні і контролі за переміщенням сировини і товарів від виробника до продавця і пов'язаних з цим потоків інформації
Ж. Пфохл	Планування, управління, реалізація і контроль операцій, пов'язаних з потоками товарів і інформація про них
Д. Бауерсокс	Процес стратегічного управління в області переміщення і складування матеріалів і їх реєстрації
Р. Джунеманн	Теорія планування, управління і контролю за потоками матеріалів, працівниками, енергією і інформацією в системах

Джерело: складено автором на основі [1].

ми потоками, потоками послуг і супутніми їм потоками в мікро-, мезо- або макроекономічній системі для реалізації поставлених цілей з оптимальними витратами ресурсів [1, с. 59].

Логістика (у вузькому сенсі — з позицій бізнесу) — це інтегральний інструмент менеджменту, що сприяє досягненню стратегічних, тактичних або оперативних цілей організації бізнесу з оптимальними витратами ресурсів.

І з цих визначень розуміємо, що поки немає чітко сформованого поняття "логістика". В результаті в спеціальній літературі зустрічаються такі визначення, як логістика виробничих процесів, інформаційна логістика, логістика складування, транспортна логістика, комерційна логістика, логістика запасів, заготівельна і виробнича логістика, логістика сервісного обслуговування, торгова логістика та ін.

Існують різноманітні види логістики (logistics): постачання, поставок, запасів (supply), виробництва (manufacturing, production), обслуговування (maintenance), розподілу, збуту (distribution, sale), комерційна, торгова (commercial, trading), транспортна, перевізна (transport, traffic) [3, с. 151].

Структурно транспортна логістика складається з логістики транспортного процесу і логістики транспортно-експедиційного обслуговування. Логістика транспортного процесу пов'язана з перевезенням вантажу від постачальника до одержувача, тобто з просторовим і тимчасовим переміщенням. Логістика експедиційного обслуговування включає основну діяльність і посередницьке обслуговування і пов'язана головним чином з

часом перебування товару в різних каналах вантажопотоків.

Логістика транспортного процесу включає оптимальне керування транспортними потоками, під якими мається на увазі не тільки управління рухом навантажених і порожніх транспортних засобів, а й управління різного роду організаційними і технологічними процесами, як-от: концентрація вантажопотоків, план формування поїздів, взаємодія різних видів транспорту в вузлах і ін. [5, с. 91].

Логістика транспортного процесу охоплює і управління вантажно-розвантажувальними операціями, що відносяться до перевізної діяльності, яке включає в себе прийняття оптимальних рішень щодо навантаження і розвантаження вантажів у відправників і одержувачів, управління перевалкою вантажів з одного виду транспорту на інший на залізничних станціях і складах, у портах і терміналах, розташованих на шляху прямуювання транспортних потоків. У сферу управління вантажно-розвантажувальними операціями входять рішення і по перестановці вагонів з однієї колії на іншу на прикордонних переходах, зважування навантажених вагонів та автомобілів.

Отже, в загальному сенсі під транспортною логістикою розуміється наукова організація управління потоками вантажів і пасажирів, транспортних засобів і вантажно-розвантажувальними операціями, пов'язаними з перевезеннями, основною і посередницькою експедиційною діяльністю, як всередині самої транспортної галузі, так і у взаємодії з підприємствами-суміжниками, що функціонують в ланцюзі руху товарів на основі принципів системності, координації та економічних компромісів.

Західні вчені, які займаються дослідженням управління рухом товарів, заснованого не на логістичних принципах, вважають, що мета компаній отримати максимальний прибуток, призводить до зіткнення інтересів між учасниками доставки товарів і неможливості вийти на загальний оптимальний результат. Управління ж потоками на принципах логістики хоча і дозволяє отримати синергетичний ефект системи учасників руху товару, але не дає можливості оптимізувати потоки на макрорівні [5, с. 94].

На їхню думку, оптимізація транспортних потоків на національному рівні досяжна лише в країнах з централізованою економікою, де управлінські рішення приймаються на самому верху. В іншому разі направлення і структура

транспортних потоків будуть відображати лише похідну від прийнятих рішень на мікрорівні.

Таким чином, транспортна логістика, пов'язуючи транспортні і експедиційні операції в одну специфічну сферу застосування логістики, з одного боку, ускладнює роботу з вибору оптимальних рішень, а з іншого боку, збільшує кількість альтернативних варіантів вибору. Балансування альтернатив може компенсувати зростання витрат на одні операції за рахунок збільшення доходів від виконання інших операцій, у результаті загалом виграє вся логістична система.

Ще на початку ХХ ст. англійські економісти Морілл і Гаррісон писали, що торгівля між двома регіонами матиме місце в тому випадку, якщо різниця в рівнях регіональних цін вище величини витрат транспортування між регіонами. Водночас торгівля досягне обсягу, необхідного для зміни цін за допомогою механізму попиту і пропозиції, при якому ціни різняться на величину міжрегіональних витрат перевезення. Прихильником теорії рівноваги вважається і сучасний американський вчений Ч. Стел, який надавав великого значення транспортним витратам у зовнішній торгівлі [4, с. 173].

Маючи на увазі модель попиту і пропозиції, він вважав, що торгівля між двома країнами тоді стає доцільною, коли різниця в цінах на товар перевищить транспортні витрати. Це не єдина точка зору західної науки на потокові процеси. В середині минулого століття шведський вчений Б. Олін у своїй праці "Міжрегіональна і міжнародна торгівля" відзначав, що система ціноутворення вищеназваних англійських економістів не є детермінантою, а тільки лише результатом розвитку виробничої спеціалізації регіонів і зростання зовнішньої торгівлі. Але ця концепція шведського вченого не була підтверджена на практиці.

Таким чином, ґрунтуючись на теорії рівноваги, можна стверджувати, що корисність простору досягається за рахунок розширення ринку збуту товарів, що вивозяться в райони, де їх не виробляють, або виробляють, але гіршої якості, або ж аналогічної якості, але за вищою ціною. В таких районах товари можуть бути продані лише в тому випадку, якщо будуть оплачені витрати не тільки на виробництво товару, а й на його доставку [4, с. 178].

Іншими словами, корисність простору, тобто можливість продажу товару на іншому ринку, залежить від різниці цін в регіонах, але за умови, якщо ця різниця перевищить витрати на перевезення. Тому в такому випадку дуже важ-

ливо встановити оптимальну взаємодію між продавцем і дистриб'ютором. Продавець з метою отримання прибутку виявляє можливість продажу товару за цінами виробництва і доставки, а дистриб'ютор оцінює витрати на доставку, що включають витрати на транспортування, зберігання та інші експедиторські операції.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи вищевикладене, розуміємо, що поняття "транспортна логістика" тісно пов'язане з поняттям "логістика". Оскільки до сих пір не має однієї думки з приводу трактування поняття "логістика", відповідно маємо безліч тлумачень поняття "транспортна логістика".

Література:

1. Банько В.Г. Логістика: навч. посіб. 2-е вид., перероб. Київ: КНТ, 2007. 332 с.
2. Кислий В.М., Біловодська О.А., Олефіренко О.М., Соляник О.М. Логістика: теорія та практика: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 360 с.
3. Криворучко О.М. Сучасне розуміння поняття "якість логістичної діяльності". Економіка транспортного комплексу. 2018. Вип. 31. С. 150—163.
4. Маликов О. Б. Складская и транспортная логистика в цепях поставок: учебное пособие. Стандарт третьего поколения. Харьков: Учебно-методическое объединение, 2015. 400 с.
5. Миротин Л.Б. Транспортная логистика. Москва: Экзамен, 2002. 512 с.

References:

1. Banko, V.G. (2007), *Lohistyka [Logistics]*, 2nd ed., Reworked. KNT, Kyiv, Ukraine.
2. Sour, V. M. Belovodskaya, O. A. Olefirenko, O. M. and Solyanyk, O. M. (2010), *Lohistyka: teoriia ta praktyka [Logistics: theory and practice]*, Center for Educational Literature, Kyiv, Ukraine.
3. Kryvoruchko, O. M. (2018), "Modern understanding of the concept of "quality of logistics", *Economics of the transport complex*, vol. 31, pp. 150—163.
4. Malikov, O. B. (2015), *Skladskaiia y transportnaia lohistyka v tsepiakh postavok: uchebnoe posobyie. Standart tret'eho pokoleniia [Warehouse and transport logistics in supply chains. The third generation standard]*, Educational and Methodical Association, Kharkiv, Ukraine.
5. Mirotin, L. B. (2002), *Transportnaia lohistyka [Transport logistics]*, Exam, Moscow, Russia. *Стаття надійшла до редакції 04.09.2020 р.*